

u literaturi, pa i u onoj trubadurskoj, udvornoj. Mišljenje žena o svemu tome potpuno je neuhvatljivo, jer niti posredno nije prisutno u izvorima. Zato DUBY završava djelo pitanjem koliko uopće znamo o srednjovjekovnim ženama.

Ovdje sam prikazala samo osnovnu nit DUBYJEVOG istraživanja razvoja shvaćanja o braku. Time nije niti izdaleka iscrpljeno svo bogatstvo i životnost njegova djela, u kojem upoznajemo pobožne i strastvene kraljeve, silovite velikaše, mlade vitezove koji zabranu ženidbe nadoknađuju surovim borbama i križarskim ratovima, vrle žene i kćeri, preljubnice i preljubnike, svece, biskupe, zadržte redovnike i zabrinute svećenike-muževе. Uranjajući u DUBYJEV tekst otkrivamo tragične i uspješne ljudske sudbine, upoznajemo se sa životima svetaca koji su služili kao primjer i odredbama kanonskog prava u vezi kažnjavanja bračnih i seksualnih prekršaja. Analiza književnih djela pokušava razbistriiti maglu koja skriva stvarni život ljudi onoga vremena.

Budući čitalac ne mora se mnogo truditi oko ove knjige — neka je samo otvori, ostalo će učiniti ona sama.

Zdenka Janeková-Römer

ŽIVOT I RAD VUKA STEF. KARADŽIĆA (26. OKT. 1787. + 26. jan. 1864)

Napisao Ljub. Stojanović. Beograd 1924. i 1987.

Govoriti danas u kulturnoj javnosti o Vuku Stefanoviću Karadžiću podrazumijeva već unaprijed da se zna kako je riječ o čovjeku koji je svojim djelom obilježio cijelu jednu epohu u životu srpskoga naroda, istovremeno proširivši svoje značenje i na jugoslavenske narode u cjelini, i na slavistiku kao znanost općenito, pa — prema tome — i na evropsko kulturno stvaralaštvo i nasljeđe u najširim relacijama. Stekavši, na pomalo čudan način, običaj da djelu pojedinih zaslužnih ljudi iz svoje prošlosti pridajemo pažnju samo u kakvim zaokruženim obljetnicama vezanim uz njegov život ili djelatnost, u slučaju 200. godišnjice rođenja Vuka Stefanovića Karadžića naša sklonost prigodničarstvu i ne može se nazvati tako: moglo bi nam se samo zamjeriti da nismo — na općejugoslavenskoj razini — tijekom 1987. godine odali dužno priznanje čovjeku koji je rođen pred 200 godina, a svojim radom zadužio niz prošlih i budućih pokoljenja jugoslavenskih naroda.

Vuku se mogla pokloniti — i poklanja se — pažnja na svim razinama kulturnog života i svim sredstvima društvene komunikacije, no čovjeku od pera — a Vuk je bio prije svega to — pisanom riječju u prvom redu. Za Karadžićeva života i, zatim, dalje, do naših dana, napisano je o njemu mnogo, i u znanosti i općenito; nekoliko je takvih djela u velikoj mjeri pridonijelo današnjem stupnju poznavanja Vukova rada uopće, no jedno je među njima temeljno i nezaobilazno: monografija Ljubomira Stojanovića o Vukovu životu i radu, tiskana još 1924. godine. Nakon te godine, proučavanju Karadžićeva rada nije se ni moglo prići bez Stojanovićeve knjige; od 1924. god. do danas objavljen je znatan broj edicija znanstvenih, stručnih i popularnijih izdanja posvećenih Vuku, no nema nijednog autora koji se nije pozvao na Lj. Stojanovića i njegovu monografiju.

Nakon nešto više od šest decenija, u povodu 200-godišnjice Vukova rođenja Beogradski izdavačko-grafički zavod objavio je 1987. god. drugo (fototipsko) izdanje toga kapitalnog djela Ljubomira Stojanovića. »Život i rad Vuka Stef. Karadžića (26. okt. 1787 + 26. jan. 1864)« izašao je pod uredništvom Radoslava Bratića i Jovana Radulovića, te na ukupno 852 stranice sadrži foto-pretisak Stojanovićeve knjige iz 1924, »Pogovor« Pavla Ivića (787—794), »Uočene greške u izvornom izdanju« (795—800, Ž. Nikolić), i 48 stranica »Likovnih priloga«. U nizu djela posvećenih Vuku koja su ove godine objavljena ili ponovno tiskana (kao, npr., također značajna monografija o Vuku Miodraga Popovića) ponovno izdanje Stojanovićeve knjige svakako je jedan od najznačajnijih izdavačkih poduhvata. Tijekom decenija, Stojanovićeve knjige postajala je sve rjeđom, nove generacije koje su pristizale sve su teže dolazile do nje, pa će s novim izdanjem to temeljno djelo i osnova za dalje proučavanje Vukova rada sigurno naići na široku, i obnovljenu, recepciju.

Pisac »Pogovora« Pavle Ivić rekao je na početku svoga priloga: »Od svih monografija o ličnosti iz naše prošlosti delo Ljubomira Stefanovića o Vuku Karadžiću je najpodrobnije, najbogatije podacima (...). Kao što je Vuk Karadžić pravi predmet takvog rada o životu i delu, tako je i Ljubomir Stojanović bio pravi autor«. U djelu o kojem je ovom prilikom riječ, stekla su se tako dva izvanredna čovjeka, po mnogočem slična: Vuk sa svojom izuzetnom energijom i ustrajnošću u radu, ogromnom rukopisnom i tiskanom ostavštinom koja je plod dugogodišnjih putovanja te rada na materijalu s niza područja, i Lj. Stojanović, koji je — uz svoju djelatnost na sakupljanju i proučavanju srpskih starina — izuzetan napor uložio u istraživanje cjelokupne Vukove ostavštine te objavljivanje djela vezanih uz Vuka, jednako neumoran i jednako temeljit u izučavanju problema kojem se posvetio. Nitko prije Stojanovića nije prešao u cjelini svu onu ogromnu količinu građe koja je vezana uz Vuka — navedimo samo činjenicu da je Stojanović sredio i objavio sedam obimnih knjiga Vukove korespondencije, da je tiskao zbirke Vukovih narodnih pjesama, od kojih je gotovo polovinu prvi put objavio prema zapisima u Vukovoj rukopisnoj ostavštini, da je jedan od glavnih organizatora novoga izdanja »Rječnika«, 1898, s dopunama i ispravkama, itd. Stoga P. Ivić ne kaže slučajno: »Niko se pre njega nije tako svestrano bavio Vukovim delom, a naročito pojedinostima iz njegovog života punoga mena i potresa, o kojima upravo Vukova korespondencija pruža mnoštvo obaveštenja.« I — još jednom prepustimo P. Iviću riječ i ponovimo — slažući se s njim u mišljenju koje nije slučajno: »Vanredno sadržajna monografija Ljubomira Stojanovića ostaje središnje delo u naučnoj literaturi o Vuku Karadžiću«.

Sve su to okolnosti koje moraju navesti da se s dobrodošlicom dočeka pretiskivanje Stojanovićeve monografije. Nakon Stojanovićeve edicije, tiskano je dosta i arhivske građe o Vuku i značajnih rasprava te studija o pojedinim segmentima Vukove djelatnosti (ili o Vuku u cjelini, kao npr. Popovićeve monografije), ali Stojanovićevo djelo zaslužuje da mu se i danas posveti puna pažnja te da se još jednom ukaže na njegovo značenje, a mlađe generacije znanstvenika podsjeti na temelj za proučavanje Vuka. Stojanović je sam, u predgovoru izdanja iz 1924, ocrtao osnove svoga pristupa Vuku; to je oslon na pisane izvore, u prvom redu na ogromnu Vukovu korespondenciju: »Samo po toj autentičnoj građi pokušao sam dati celu sliku njegova života i rada, i s toga se nisam obazirao na ono što je dosad o nje-

mu pisano, da bih izbegao polemisanje i opovrgavanje što je po nepouzdanim izvorima o njemu rečeno«. Cijela je monografija na taj način koncipirana strogo znanstveno, bez mogućnosti za pristrane i nategnute, neargumentirane zaključke, a i Stojanovićevo osjećanje za realističnost rijetko mu je dalo priliku da — ponegdje tek — ublaži nedostatke ili zablude Vuka Karadžića, kojeg je osobno izvanredno volio i cijenio. Poneka od ocjena ili interpretacija — poslije gotovo sedam decenija istraživačkog rada niza stručnjaka nakon Stojanovića na područjima što zalaze u Vukovo doba ili njegov rad — na današnjem stupnju znanosti djeluje krivo ili nedovoljno nijansirano (npr. Stojanovićevo interpretacija mitropolita Stevana Stratimirovića ili Jovana Hadžića, nedovoljno jasno Stojanovićevo sagledavanje Vukova evoluiranja u odnosu prema jeziku, ili na stupanj Vukove pripremljenosti za posao kojem će pristupiti nakon susreta s J. Kopitarem, s obzirom na kontakte sa S. Mrkaljem, L. Milovanovim, S. Milutinovićem i drugima). Inače, gotovo u cjelini, Stojanovićev prikaz Vukova života i djela osnovica je za svaku mogućnost pristupa Vuku.

Metodološki i u cjelini, Stojanovićevo je knjiga (za one koji je nisu imali u rukama), izrazito sintetički koncipirana. Ne odvajajući zasebno Vukovu biografiju od njegove djelatnosti, Lj. Stojanović sukcesivno, kronološkim slijedom izlaže istodobno jedno i drugo, pa je — kako veli Ivić — »Pričanje o Vukovu životu stavljeno (je), na nenametljiv način, u službu njegovog dela«. I autor knjige — izlažući nedoumice o koncepciji edicije — naglašava kako se odlučio da ide »hronološki, izlažući uporedu i život i rad. To sam učinio i zato, što je njegov život gusto isprepleten s njegovim književnim radom, i obratno, književni rad jako je uticao na njegov život, tako da ako se hoće da razume i jedno i drugo, ne može se jedno od drugog odvojiti i zasebno izlagati.« Na takav način, s bezbroj bilješki i citata, s neprekidnim oslonom na sačuvanu građu, pod Stojanovićevim perom izrasta istovremeno i slika Vukova života — sve nevjerovatne teškoće, no istovremeno i priznanja i uspjesi do kojih je dostizao — i slika bogate Vukove djelatnosti, raslojene na niz područja kulture i znanosti općenito.

Posredstvom Stojanovićeve knjige sami potvrđujemo argumentirana saznanja o ogromnom značenju Vukova djela: o Vuku kao tvorcu kulturne revolucije, utemeljitelju cjelokupne novije srpske književnosti te modernog shvaćanja nacionalne svijesti i potrebe za novim, demokratskim tipom kulture, o Vuku kao znanstveniku i borcu na području jezika, o njegovim nesaagledivo značajnim doprinosima kada je riječ o narodnoj književnosti, o etnografiji, o sveukupnoj tradicionalnoj kulturnoj baštini ne samo srpskoga nego i svih jugoslavenskih naroda, o Vukovu udjelu u historiografiji, u razvoju srpske književne kritike, o Vuku kao piscu i prevodiocu, jednom od najznačajnijih slavista njegova vremena i sudioniku evropskih gibanja prve polovine XIX st. općenito.

Ljubomiru Stojanoviću ništa od toga nije promaklo, a njegova pregledna knjiga, rađena po svim zakonima znanstvene pripreme za izdavanje, zaslužila je da ponovno bude pretiskana u naše dane.

Mirjana Strčić

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 20

ZAGREB

1987.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 1.000 din

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije SR Hrvatske pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

RADOVI 20

Za izdavača
dr. *Nikša Stančić*

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

ANTIC dr. LJUBOMIR, Centar za istraživanje migracija, Trnjanska bb, Zagreb

BERTOŠA SLAVEN, student Filozofski fakultet, Zagreb

BRANDT dr. MIROSLAV, ul. Socijalističke revolucije 73, Zagreb

BUDAK mr. NEVEN, Filozofski fakultet, Zagreb

IVELJIĆ ISKRA, Ilica 165, Zagreb

JANEKOVIĆ-RÖMER ZDENKA, Filozofski fakultet, Zagreb

JURIŠIĆ IVAN, Filozofski fakultet — Zavod za hrvatsku povijest, Krčka 1

LAUŠIĆ dr. ANTE, Centar za istraživanje migracija, Trnjanska bb, Zagreb

LOVRENOVIĆ mr. DUBRAVKO, Račkog 1, Filozofski fakultet, Sarajevo

MIJATOVIĆ ANĐELKO, P. Togliatija 12, Susedgrad, Zagreb

MIROŠEVIĆ mr. FRANKO, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SRH, Zagreb

OČAK dr. IVAN, Filozofski fakultet — Zavod za hrvatsku povijest, Krčka 1

PARNICA ROBERT, student Filozofski fakultet, Zagreb

PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Filozofski fakultet — Zavod za hrvatsku povijest,
Krčka 1, Zagreb

PERIĆ dr. IVO, Istraživački centar JAZU, Lapadska obala 6, Dubrovnik

ROKSANDIĆ mr. DRAGO, Filozofski fakultet, Istorijjski seminar, Čika Ljubina
18—20, Beograd

STRČIĆ dr. MIRJANA, Kumičićeva 42, Rijeka

STRČIĆ PETAR, Arhiv Hrvatske, Zagreb

STUBLIĆ ZLATKO, Vlaška 12, Zagreb

SZABO dr. AGNEZA, Muzej grada Zagreba, Zagreb